

Tudatta: jól van...

KORUNK
PRÓZÁJA

Jelen!, rikkantotta

Jelen!, rikkantotta, rikkantása, a száraz, fűrészél-sarkos, sajtlikacsos hangrög a postásnak, viharkabátos, csuklyás, zörgő sarkantyús lovasnak ütődött; meghökkentette, a hámló husángbordázatú ponyvaboltozat, hóka kóber horpadt félköréhez tájolta, léptette, jelen!, JeLeN, jElEn!, mondta, sorolta á, a levélhordó a félkörön kitarított mohó kezébe, reszketeg tenyerébe tett néhány lapot, hamar megszámolta: öt zizzenő, súrlódó, a koraesti ritkás homályban fel-felvilanó, vékony, zöldpihés kartonszeletet tapintott ki, kulacsát derékszíjáról leoldotta, önkéntelenül meglötyögtette, igyék egy kortyot, kínálta, nyújtotta a postásnak, aki közben elfordult, neveket kiáltozott, követelőző, felelősségrevonó hangja zajt, mozgolódást, csöduletet keltett, így a kínálást, hálás felszólítást: igyék egy kortyot, csupán felületesen, ködös messziről, esetleg arasznyi vízréteg alól hallotta, ebből eredően tévován, mintha az előző másodpercekben szólni, tenni óhajtott volna valamit, megfordult, a kulacs, szürke posztóburkolatú, szíjhámos alumíniumedény ott függött a levegőben, á jobbájában, a hüvelyk- és mutatóujj-csipeszben, félúton a két katona között, a postás, viharkabátos, csuklyás, zörgő sarkantyús lovas lépett néhányat, csizmája szeges, húspotyoló-lenyomatú talpa alatt szotyogott, ször-csögött a csatakos gyp, átvette, távolról, tájékozatlanul nézve: megkaparintotta, a kerek, menetes nyílást, fémszájat konyult, percegő bajusza alá kapta, sebesen kortyolt, á ajzottságában nem törődött a kulaccsal, amikor visszakapta, sajtó izomlázat tapasztalt: az átvétellel töltött, elfecsérelt pillanatokban nem törődhet a levelekkel, a kulacsot kezében felejtette, hirtelen belekortyolt, majd fedetlenül a székérben javításra váró lábbelihalomra állította, fel ne dőljön, gondolta, az első levelet nagyfia írta: bevonulási kérését elutasították, arra hivatkoznak: családfenntartó, á kapkodott, bal mutatóujjával halántékát dörzsölte, haját, haja tövét sercegtette, vízszintes homlokráncait, a mellékágas, szabálytalan árkokat simogatta, a cipézsasztalhoz fészkelődött, gyertyát lobbantott, a bizonytalan, sötétség-szegélyű fényudvarba hajolt, újra elolvasta, oldalt billent, kulacsát a csizma- és bakancskötegek közül kihalászta, ivott, böngészett, a keltezését többször megnézte, tíz nap telt el a lap feladása óta, nem nagy idő, vélte, reméli, minden rendben van otthon, ha az isten megsegít, nem akadok fent; a műhelyben tákolgatok, a vetést befejeztük, az ugarolást tavaszra hagytam a sorozóbizottságnál még próbálkozom, á a levelet, a zöldpihés kartonszeletet az asztalra dobta, szeges, ragasztós, cipőpasztás dobozaira, a bőr- és talpdarabokra, fonalgombolyagokra, kormos tetejű viaszceppenésekre lebbentette, mint rángó, repedezett szélű, összekasmatolt filmképek sora, pergett agyában nagyfia, a zömök, szöke, kékszemű, kefefrizurás kamasz múlt-élete, ugyanakkor konok-párhuzamosan jövője, látta pólyában, habfehér, csipkés keményített párnában, sírástól, ikegéstől, emléköveteléstől vörösen, fásliburkolatú végtagokkal, gipsz-arccal, a fásliburkolaton sugarasan terjeszkedő vörös foltokkal, vércsillagokkal, látta négykézláb, két félnarancs-popsival, beszterceiszilva-bögyörővel dőcögni, totyogni az udvar nyírágseprű nyomos sárga homokján, a spirálrugós kertkapuban, galambsalátás árokiparton, porcsfűves, kutyakapros, vad-

murkos útszélen, könnyű, szöke haját halk, meleg, nyári áramlat borzolta, tövig vágott jobblábbal, gumitalpas mankókon vánszorogni, vergődni az utcákon; az ismerősök és idegenek, öslakosok és zacskósapkások megbámulták, a Zsé-katonák hozzá léptek, melléről a kitüntetéseket röhögve leszaggatták, a csödörös kaszárnyába hurcolták, megbotozták, a kicsapta műhelye ajtaját, kötösen, kezében ferdeélű cipésszel futott érte, a megszállók nyelvét, az egyedül engedélyezett nyelvet törve fenyegette, megrikatta, szolongatta, intette: légy jó, fiam!, viselkedj szépen, fiam!, légy alázatos, fiam!, gyere hazá!, látta a zsemleszínű tehen fényes Ω-kapcsos láncát fogni, a Tölgyfás felé poroszkálni, dróthajtós vaskarikával nyargalni, a város utcáin mankón szökdécselni, a megszállók idomított farkaskutyái elől menekülni, az üldözők, görbeszárú csizmás kutyapecérek fegyverei, háromélű szuronyos puskái pendültek, csörömpöltek, dördültek, az üldözöttet leterítették, nagyfiában elvágódásakor biztosan felvetődik: tehenükkel kiment a legelőre, váratlan nagyidő, felhőszakadás keletkezett, rettegett, fulladozott a vízözönben, földre vágódott, hassal esett a futókavirág alakú esőtölcséres sárba, villámok csapdostak körülötte, a csattanások izzó pörölyökként fenyegették; megsüketítették, elsötétítették; á-nak kulacsa meglötyintésekor ötlött eszébe: alig van itala, amikor nagyfia élményeit szaggatottan elmesélte, ő felmérgeződött, hiszen a tehenet magára hagyta, a legelő melletti, derékig érő zsenge kukoricásba szabadította, csak magával törődött, kárt, értse meg: KÁRT okozott; most a gyertyavilágban, a bizonytalan, sötétség-szegélyű fényudvarban elismerte: nagyfia ártatlan volt, nem vonult be, nem vonult be, NeM vOnUIT bE, de mit tesz később?, meddig húzza meg magát?, a következő levelet b írta, csúnya, otromba, hibás, befejezetlen betűkkel tudatta: jól van, amit á-nak is kíván a jóistentől, a lap felét, zöldpíhész felületét ez a kívánság lepte el, töltötte meg, a másik felén jóleső biztatás zibongott: legyen nyugodt, mindenre, a gyermekekre, műhelyre, tehenre, mezőgazdasági be rendezésekre, tűzoltófelszerelésre, házra, udvarra, kútra, kerítésre, terményre, takarmányra, mint szemevilágára vigyáz, nagyfiuk kész felnőtt, mindent elvégez, lábbelit talpal, szánt, vet, kaszál, ha arról van szó, kéri a jóistent, segítse meg az ő kedves, feledhetetlen urát, minél előbb vezényelje vissza hozzá, mert nagy-NaGy-NaGy szüksége van rá, látta b-t a megszállt, előzőnlött ködpamacsos városban, előzőleg elmaradt egységétől, a környéken bujkált, a kert végében, szederindás árokpartba mart gödörben ólálkodott, alkalmas pillanatban a takarmányszínbe lopózott, ott rájött, tudomásul vette: b ellenséges katonával, magas, görnyedt, szuronyos szimatolóval enyelgett, a házba tessékelte, borral kínálta, a fiúkat kiküldte, á a hátsó, kert felőli ablakhoz osont, az esetleg felbukkanó, őt végzetesen meglepő katonákkal nem törődve figyelte a benti cselekményt, b kacérkodását, feltétel nélküli odaadását, lágy ágyradulását, a zacskósapkás pimasz otthonosságát, nadrágja leeresztését, b-re billenését; intette, korholta magát: megint túllőtt a célon, biztos: félreismeri feleségét, meglötyintette kulacsát, maradék rumját kihörpintette, három kisebbik fia lapjait vette sorra, mindegyiket többször elolvasta, szorgalmasak, írták, szófogadók, segítik anyukájukat, és borzasztóan várják haza apukájukat, á idézte őket, megvilágításukra, elkülönítésükre, tanulmányozásukra törekedett, hamarosan megadta magát: sikertelenül, egész udvarra való gyereksereget látott, a gyerekek élénken, mégis valahogy szorongva, fel-fellesve, pislogva nyüzsögtek, felülről, a kék égből, hibátlan boltozatból szegesvégű nádszál-nyílvesszők hullottak, esőztek, a kis kopasz, kerek fejekbe fúródtak, ott remegtek, rezegtek, a gyerekek hangtalanul eldőltek, hamarosan mint apró, kecses fahasábok, egymáson heverték; homlokához nyúlt, érezte: izzadt, hideg-verejtékes, letörölte, ágyára, kelleetlen szalmavackára húzódott, betakarózott, a gyertyát elfújta, a zord lópokrócokat fejére vont, alájuk lehelt, a benti teret melegítette, aludni akart, de huzamosan álmatlankodott, mint lomha vízen úszó, a partot súroló rönk, meg-megbillent, forgolódt, előbbi képzelgéséből, múltja homályos, ködpárás, el-

húzódó, megállíthatatlan völgyéből meg feltételezett jövője koromsötétjéből előhí-
vott, kinagyított képek kísérték, uralták; hemzsegték benne, felült, sóhajtott, taka-
rót félresodorta, csizmájáról a melegítő pólót legöngyölytette, a félkörhöz má-
szott, a sátorlapfüggőnyt kicsatolta, a nyeles suberen átlépett, a lucskos gyepre
huppant, szuronyos fegyverét vállára akasztotta, félrement, kisdolgozott, a kony-
hára indult, a szakács kedélyesen üdvözölte, kezét fogott vele, vállon veregette,
a terjedelmes, alacsony sátorba tessékelt, kopott, recsegő hokkedlire ültette, paran-
csoljon, öreg!, mondta, irtózott gyengének, csüggedtnek, elmosódottnak mutatkozni,
erőltetett-vidáman szolt: nem vacsoráztam, nem bánnám, ha készíthetnék magam-
nak egy kis teát, a szakács széttárta karját: mi az, hogy!, akármekkora szelet
húst is süthet, hiszen eleget fáradozik az élelembeszerezéssel, maga nélkül, fehér-
kötös mellére mutatott, én munkanélküli lennék, kacagott, á mint megbomlott
varratot figyelte, vizsgálta kacagását; felfejtette: „részegnek néz, azt hiszi: beszí-
vott az öreg“, nem háborgatom, dolgozzék nyugodtan, mondta a szakácsnak, aki
a reggeli feketekávéhoz való patakvizet szűrte sűrű szitával a kormos, gömbölyű
peremű üstbe, meglepő, gondolta, otthoni szomszédja, a mészáros éppen ilyen tes-
tes-csámpás, mesélni kelt kedve, immár a szuronyra tűzött, a kazán tág tűzteré-
ben, a villódzó, rózsaszín létől szeplősödő parázson piruló hússzelet mámorító illa-
tában mondta: ismert egy mészáros, annak volt három kutyája, csajja vadászebe,
ezek annyi húst ehetek, amennyit bírtak, de annyira elhíztak, hogy a zárt udvaron,
ahol természetesen nem szaladgálhattak, rajcsúrozhattak kedvükre, folyton egy-
másnak ütődtek, na, ezek a kutyák rossz véget értek; csajkát kért kölcsön, forró
teával megtöltötte, a sülhúst két karéj komisz közé fogta, megeredt szekere
felé, a szakács utána kiáltott: mi lett azokkal a dögökkel?, á nehézkesen, vala-
mennyre csodálkozva is, megfordult: ja, persze, megvesztek, szekerére kapaszko-
dott, élelmét a cipézasztalra pakolta, gyertyát gyújtott, a sátorlapfüggőnyt helyére
igazította, gondosan rögzítette; ha szél támad az éjjel, ne libegtesse-csattogtassa,
ne szabadítsa rá a dermesztő időt, evett, könnyedén szerzett, gazdag vacsoráját
étvágygal elfogyasztotta, fogait szalmaszállal piszkálta, azután pipázott, hátizsákja
rézcsatos zsebéből a leveleket előhúzta, újraolvasta, határozottan gyönyörködött
bennük, majd előbbi helyükre csúsztatta, bújtatta őket, csizmáit pokrócsávjaival
bepólyálta, a szalás, gubancos cukorspárgával át- meg átkötötte, takarói alá fész-
kelődött, a gyertyát elfújta, a sapátpiros lángpillangót a környező sötétbe reb-
bentette, valameddig nyitott szemmel feküdt, elégedetten tapasztalta: pillái meg-
neheztedtek, tagjai elernyedtek, napos tisztásra, szarvaskerep- és lóherevirágos te-
rületre, mogyoróbokrok közé lépdelt, mogyorót, zöld csipkefőkötös kobakocskákat
keresett, derüsen nyúlt a lombokhoz, lábujjhegyre állt, az ágakat magához húzta,
az ég, roppant üst kétkománjú belseje, szigorúan homorult fölötte, a távolban,
tömör mogyorósövény mögött, ezüstszemcsés levegőben, akár hamvas, kék szita-
kötők, kaszafenés hangjai röpöködtek, száradó sarjú szaga áramlott feléje, bódít-
totta, álmosította, a szarvaskerep- és lóherevirágokra telepedett, hanyatt feküdt,
ellenzős, fémrózsás, átrafelé lejtő sapkáját szemére, arcára billentette, pillái meg-
neheztedtek, tagjai elernyedtek, reggel arra ébredt: teste átmelegedett, csizmájá-
ban lábujjait megmozgatta, gyakorlatoztatta, felült, kitakarózott, lábáról a pokróc-
pólót eltávolította, szemét dörzsölte, az új naphoz, világosságához frissítette, ágyú-
szót, visszhangos, az eddigiéknél erősebb, súlyosabb, meggondolkoztatóbb dörrené-
seket hallott, csizmájára nézett, észrevette: zsírszegény, hagyult, fehérpaszulyszínű
a bőre, négyszögletes, köhögés elleni szirupos üvegből halzsírt, sötét, orrfacsaró
folyadékot öntött rá, pokrócdarabbal elkente, dörzsölte, a műveletet többször meg-
ismételte, a félkörhöz ment, a sátorlapfüggőnyt kioldotta, átlépett a suberen, le-
nyújtott jobblábal a átázott, gyepes talajt másodpercekig kereste, a konyhához
kocogott, a szakácsnak kijelentette: szak kíván reggelizni; az este túlterhelte a
gyomrát, a szakács jókedvűen bólogatott, cinkosan hunyorított, á erősködött: igen,

igen, majd: legalábbis azt hiszem; tudta: felesleges magyarázkodnia, mentetetőznie, mégis beszélt, cédula nélkül, gondolta, ez a magatartása, ingatag, pityangpiheállapota nem volt újkeletű, mióta az eszét tudja, mindig felülvizsgálja, magyarázgatja, értelmезgeti cselekedeteit, az üstnél megmelegedett, onnan az őrmester sátrához sietett, a feszes, hideg, vízceppgyöngyös ponyvát megpaskolta, szabad!, kiáltotta feljebbvalója, a sátorlapajtót félrevonta, görnyedten belépett, lelkes meleg, házias légkör fogadta, harcidob nagyságú kályha fűtött, kéménye, a fekete, karcsú kürtő a sátoztető legmagasabb pontján cserépsávvokkal körüldrótozva, ilyenformán elszigetelve ért ki a szabadba, irigykedve nézte, „ezt én is megcsinálhatnám“, az őrmester ágyán, rugalmas sodronyán ült, előtte konyhaszékra helyezett sütőben fokhagymás-borsos hússzeletek lapultak, a dobkályhán sütötte, villásdugóhúzás bicskájával vágta őket, a darabokat, esetlen kockákat villájára szúrta, bekapta, evőszerszáma járt, mint a motolla, tömpe, zsíros ujjait időnként bekapta, csámcsogva leszopogatta, mi az, öreg? kérdezte, á fejével a város felé intett: ha nincs valami parancs, bemennék; isten vezérelje; mihelyt megkapta, megkaparintotta az írásos engedélyt, csendesen, hálásan kihátrált a sátorból, szuronyos puskáját vállára akasztotta, a sárga szíjat feszesen megmarkolta, az országútra kaptatott, az őrszem bizalmasan köszöntötte: hova?, hova?; csak ide, ni; megereedt, sebesültek vöröskeresztes szekereivel és foglyok laza, rongyos, sáros, füstszagú csoportjaival találkozott, tisztelgett a kísérőknek, azok unottan visszatisztelegtek, csizmájuk torkig pocsolás volt, köpenyük alján, mint országtérképek, kacskaringós latyakfreccsenések virítottak, mögötte, majd mellette, körülötte front-ra indított katonák meneteltek, lépteik ütemére lépett, mellét önkéntelenül kidüllesztette: győz-nünk kell!, GyŐzNÜNK KeLl!, győz-nünk kell!, GyŐZnÜNK KeLL!, váratlanul lassított, tétován haladt; nem tudta megindokolni, vállán sárga szíjas, szuronyos, csőretöltött fegyverével, miért veri lábát a városig?, biztatgatta magát: sört iszik, vágottdohányt szerez, a katonaszibongás, szemetes hadiállapot ennek ellenére csüggesztette, letörte, görcsös hangulat ivódott bele, sanyargatta: valamiképpen, sebesülés, öncsonkítás, mérgezés árán meg kellene szabadulnia, levelezőlapokat rakhatna tenyerére, átlöhetné, nem látszana, hogy közelről érte a golyó, megehetne egy pipa dohányt, belázasodna, hányadékában vergődne, de hazamenne!, nagyot nyelt, enyhe hányinger környékezte, „tulajdonképpen mi a bajom?, van nekem valami bántódásom?“, tíz óra körül került vissza a táborba, az őrmester majdnem a haját tépte idegességében, rettegett: a százados megtudja á távozását, szabálytalan sétáját, sétatifikáját, sörözését, miközben parancsot adott: azonnal induljanak kétszersültet, teagazt, fonnyadt zöldséget vételezni, előbbi helyén, a városban előzékeny raktárosra, jószívű őrmesterre bukkant, a raktáros-őrmester egy ládából sötétzöld, rummal tele literesüveget rántott elő, biztatta: amíg a formáságokat, papírmunkát elintézi, húzza meg alaposan, láthatja, milyen csontig hatolón nyirkos az idő, mégis reumát kap, á hosszúakat, hangosakat kortyolt, rög-tön érezte: lábujjai is betüzesednek, egy szekeret, a kiegészítő utasítás szerint, deszkával kellett megpakolniuk, az őrmesterrel, ezúttal hallgatag feljebbvalójával a faraktárhoz kocsiztak, ott azonban olyan zord, visszataszító parancsnokra, persze, őrmesterre, akadtak, hogy tanácsosabbnak látták lapulni, ez pofozógép, mondta á, azt hiszi, kívülre nincs közlegény a környéken, akinek ne látta volna el a baját, ez még a tiszteteket is lenyavalyásozza, az őrmester nem tágított, a deszkát meg is kapták, felrakták, hazafelé indultak, ők ketten egyik kevésbé megterhelt fonnyadtzöldséges szekerre telepedtek, ráérősen zötyögtek, az őrmester rumosüveget nyomott a kezébe, ittak, beszélgettek, civiléletüket hánytorgatták, az őrmester sóhajtozott: nem létezik nőhöz jutni, pedig képzelheti, mennyire rá voltam szokva, a feleségem, isten tartsa meg, olyan ügyes, formás, kemény húsu, mint egy kis darutehén, soha nem utasított az engem vissza, sőt: elkényeztetett, á bólogatott, b meglepően kiöltözve, ha jól figyelte: kipirosítva az udvarra lépett, a takar-

mányszínbe ment, illegette magát, párnás hátulját riszálta, a kerítésen túl fekete árny moccan, lebbent, b-t várta, a takarmányszín tetején, avas szalmakazlon apró lángok keltek, röpködtek, cikáztak, pörögtek, a szalmát felberhelték, port vertek, a port megvilágították, szivárvánnyá gyűjtötték, szépítették, b-t és a fekete kalapos árnyat a szivárványív alá édesgették, körülrajzolták, ruhájukba kaptak, megvilágították, izzították, b az árnyhoz simult, átölelte, arcát arcához érintette, meg rázkódott, fehérbabos piros ruháját levetette, levedlette, az apró lángok körbejárták, combjára, köldökére, mellére telepedtek, a fekete kalapos árnyak ugrottak, ropogva pattantak rá, figyelmeztették: távozzék!, a fekete kalapos árny ellenszegült, csapkodott, kalapjával a lángoknak esett, futkározott, fokozatosan a kazalba süppedt, rövidesen csak fedetlen feje látszott, csorba fogú tőklámpásként világított, b odament, ráült, térdei közé szakasztókosarat fogott, kukoricát fejtett, mint szélben útszéli nyárfa, meghajlott, az őrmester felé dőlt, sárga a csikóm, sárga a nyereg rajta!, feljebbvalója sziszegett, ne heveskedjék, dobra veri jókedvüket, helyére zökkent, visszarugódott, persze, persze, motyogott, elkedvetlenedett, a szekeret megállította, lekászálódott, a sekély árkot átugratta, csizmája szeges talpával a korhadt páfrányt gázolta, tördelte, ropogtatta, vállával érdes, gyantakönnyes, hangyajáratos bükk törzsnek támaszkodott, az avart megáztatta, puskája foglalt jobbkarjára csúszott, rángott-himbálózott, a szekerek elkattogtak, otthagyták, mint kútba, a hűvös, borzongató, lúdbőröztető csendbe, ágyúörgésekkel dögönyözőtt némaságba eresztették, „meglőhetném magam, tenyeremet átlukaszthatnám, esetleg a lábamszárát, nem, nem a sípcsontomat, csupán a vastaghúst, mégis inkább a tenyeremet, az gyógyul a leghamarabb“, köpenyzebében kotorászott, párnának, védőrétegnek való papírt keresett, puskáját az ingatag avarra állította, gyűrött, megíratlan levelezőlapokat tett a puskacsőre, jobb tenyerét föléljük tartotta, lehajolt, hogy bal hüvelykjével a ravaszt lenyomhassa, akkor észrevette: verejtékezett, hajoltában megcsapta hónalja izzadságszaga, hirtelen felegyenesedett, „miért lőné át jobb tenyeremet az ellenség?, éppen a jobb tenyeremet?“, fegyverét vállára akasztotta, kibotorkált az erdőből, a szerpentinre igazodott, megijedt, futásnak eredt, lihegve, hónalja időnként orrába jutó izzadságszagától kísérve futott, a csizmájáról leszakadó sárkoloncok fekete madarakként, vészmadarakként röpködtek mögötte.

**KORUNK
PRÓZÁJA**

PÁLL LAJOS

DAL

Vasban vagyok, vasban,
Szerelembörtönben,
Fejem fölött hollógondok,
Irgalmatlan körben.

Didereg a nyaram,
Telem tüze éget,
Szemed előtt, szemed mögött
Készül az ítélet.